

TOOLISTE HAAV

September 1935.

E. Töolisühingute Keskliidu ja töölisnõukogude häälekandja

Julgesfi edasi!

L. Metslang.

Viimasel ajal ametiühingutel on olnud organiseerimistöös edu. Möödunud aasta lõpus kuulus Keskliitu kuulvatesse ametiühingutesse 6.786 liiget, — neist 5.028 liikmemaksumaksjat ja 1.758 töötut liiget. Käesoleva aasta esimesel poolaastal on kasvanud Keskliidu ametiühingute liikmemaksumaksjate liikmete arv esialgsete andmete põhjal umbes 1.700. See on ametiühingute töö hinnatav tulemus. Töölise koondu mine ametiühinguisse kestab edasi täiel rindel. Sügise tulekuga ametiühingute juhatused ja usaldusmehed kahtlemata suurendavad pingutusi organiseerimistöös ja muu ametiühingulise tegevuse alal. Nii et eelolev aeg kujuneb töölisjõudude koondamise hooajaks.

Ametiühingute organiseerimistöös on annud rõõmustavaid tulemusi seetõttu, et ametiühingud on suutnud täita kõigi raskuste peale vaatamata oma peaaulesandeid. On pannud kindla aluse tööliste huvide kaitsmisele ja esindamisele.

Tööturul on asutud palgaolude korraldamisele. Kollektiivlepingute sõlmi-

misega on parandatud terves reas tööharudes palga- ja teisi töötingimusi. Hulk aega tuli ametiühingutes kõnelda kollektiivlepinguist ja palkade parandamisest kui tulevikuülesandest. Ametiühingulaste keskelgi leidis küllalt kõhklejaid, kes ohkasid: „Meie töölisel niipea kollektiivlepinguteni ei jõua, see on kauge tuleviku küsimus“. Ometi on nüüd tööliste poolt ühisel jõul kollektiivlepingute süsteemile alus pandud. Lähema tuleviku küsimus on vaid, töötingimuste kindlaksmääramine kollektiivlepingutega ka neis tööharudes, kus seda seni veel ei ole jõutud teha.

Ametiühingulise omaabi — toetus-kassade arendamine on käinud käsi-käes liikmete verbimisega ja palgaolude korraldamisega. Terve rida ametiühinguid on tõstnud liikmemaksu, et panna kindel alus oma rahandusele. See on sündinud toetus-kassade ja edaspidiste palgvõistluste huvides.

Streigi- ja organiseerimisvabaduse, sotsiaalkindlustuse, töövahenduse, töökaitse ja terves reas muudes tööliste ellu puutuvates küsimustes on ametiühingud, eesotsas oma keskorganisat-

siooni — Keskliiduga, mõjuvalt välja astunud tööliste huvide kohaselt. **Majanduspoliitika** alal on avalikkusele esitatud konkreetne majandusprogramm, mis on koostatud tööliste koostööl ja nõupidamistel.

Tööandjate ja nende organisatsioonide poolt on alahinnatud tööliste organisatsioonide. Neid ei tunnustatud, nendega ei tahetud kõnelda, nende ettepanekuid ja seisukohti ei võetud kaalumisele, olid need kuitahes õigus- ja põhjendatud.

Viimasel ajal on siiski muudatusi olnud, tänu tööliste võitlusorganisatsioonidele — ametiühingutele. Näiteks plekksepad, meremehed, kullasepad ja terve rea tööharude töölisti tegid oma tööandjate rahulikkude ja asjalikkude aktsioonidega selgeks, et ajad on muutnud. Tööliste organisatsioonide ja tööliste nõudmisi ei saa mõnitada ega nende esindajaid uksest välja visata. Pidid järgi andma ja asuma töölistega töötingimusi korraldama kollektiivlepingute alusel.

Mitmel muulgi alal on ametiühingud iseseisvalt ja Keskliidu abil mõjuvalt tõendanud, et töölisti ei saa käsitada kui pimedat massi, vaid kui kultuurset rahvakihti, kellel olgu võimalus võidelda parema elujärje eest.

Eks ole antud ametiühingute viimaseaja saavutistele tähelepanu-vääriv tunnustus sellegagi, kui Kaubandus-tööstuskojas on peetud vajalikuks tööandjate paremat koondamist „vastukaluks töövõtjate sellekohasele organisatsioonile“. „Streikide laine, mis viimasel ajal haaranud paljusid tööstus-alasid, kus nõutakse kollektiivlepingute sõlmimist“, on viinud tööandjad arvamisega, et nende praegused ühisused, keskiühingud, koondised ja kojad ei moodusta küllalt tugevat rinnet tööliste järjest kasvava pealetungi vastu.

Kui selle algatusega tööandjad on annud omapoolt tunnustuse meie jõudude kasvule, on see teisest küljest meile hoiatuseks, et ametiühingutel tuleb organiseerimistööl alal ennast senisest enam pingutada.

Senitehtud töö ei luba ametiühinglastel end alahinnata. See ei anna põhjust ka paigalejäämiseks. Oleme suurele ehitusele — vabaametiühingulisele liikumisele — rajanud vaid alusmüüri. Seda tuleb nobedasti edasi ehitada.

Organiseerimatuile töölistele olgu ametiühingute senised saavutised julgustavaiks teejuhiseiks, mille järgi tuleb sammuda. Ei ole põhjust kõhklemiseks ja kahtlemiseks. Ümbritsegu mistahes raskused meie igapäevast elu, astugu kõik töölistid ametiühingusse ühise töö juure. Julgemad, ohvrimeelsemad ja teadlikumad töömehed on rajanud võitlusorganisatsioonid — ametiühingud, muutugu need massilisteks tööliste koondisteks.

Sügise tulekuga võtku kõik ametiühingud päevakorda organiseerimistööl aktiveerimise. Samuti iga töölistivanem ja töölistinõukogu asugu organiseerimistööl arendamisele. Üksikasjalikke juhiseid saab tarbeks selleks Keskliidu sekretariaadist.

Keskliidu ametiühingute konkreetseks lähemaaja ülesandeks on: **tõsta aasta lõpuks Keskliidu liikmete arv 10.000 peale**. See ei ole ülejõu käiv ülesanne. Kui iga ametiühing end vähegi pingutab, tuleme selle tööga toime.

Käsikäes uute liikmete verbimisega kestku pidevalt edasi töötingimuste parandamine, tööliste õiguste kaitsmine ja ametiühingute rahanduse ja sisemise elu edasiarendamine.

Eelolev organiseerimishooaeg toogu meile uusi võite!

Sammugem julgesti edasi!

Tööliskond ja „Kaja“.

Viimaste kuude edukad palgavõitlused sundisid ettevõtjaid ja ajalehti mitmel korral hõõruma silmi: kas on see tõesti Eesti tööliskond, keda peeti halliks ja abituks massiks? Töölise saatus oli peremehe taskus ja nüüd tuleb ametiühing — ja osutub ettevõtjast tavaliselt tugevamaks! Kas on see usutav? — küsib ettevõtja. Ja ajalehed ruttavad teda rahustama: ei, ei, see on mingisuguste „rakukeste“ ülesäsitus, kutsu vaid politsei appi ja rahu on uuesti majas. Ettevõtja teebki nii. Maalrid streigivad — seda nimetatakse „poliitikaks“. Meremehed nõuavad: söök olgu laeva poolt, — ja dir. Neuhaus kohe seletab: asjal olevat poliitiline maik juures.

Igal üksikul juhtumil peavad ametiühingud palgavõitluse teel tegema ettevõtjatele selgeks, et odavad ajad on möödas. Sest ühegi ala ettevõtjad ei taha õpetust võtta teiste alade streikidest, nad ei taha taganeda enne, kui pole oma naha peal saanud tunda ametiühingu jõudu, — ja kuni pole ära proovitud teatud kõrvalised võtted võitluses töölise vastu.

Nii on töölised sunnitud ikka ja uuesti streikima, olgu et nende tõsisemaks sooviks on rahulike kokkulepete sõlmimine. Töölise nõudmised on koostatud alati väga mõõdukalt ja kui asi siiski areneb streigini, langeb vastutus selle eest ettevõtjatele. Seda tuleb eriti rõhutada ka praegu poolelioleva meremeeste palgavõitluse puhul.

Nagu juba märgitud, mitte ainult ettevõtjaskond, vaid ka ajakirjandus suhtub võõriti töölise asjasse. Endised „elukutselised töölise juhid“ arvavad, et töölised, kui väikesed eestkostmiseta jäänud lapsed hakkavad mängima mingisugust hädaohtlikku mängu, — ja meremeeste streigi puhul hakkas sama juttu korrutama ka meie ajakirjandus. Ometi on just meremeeste palgavõitlus uueks tõenduseks, et tööliskond on kõigiti distsiplineeritud ja teadlik, et ametiühingutega sammub kaasa tööliskonna suur enamus ning, et töölisorganisatsioonide tegevus on kõigiti seadusepärane ning suunatud töölise tegelikkude huvide kaitsmisele.

Väärarusaamine töölise asjast torkab silma eriti siis, kui püütakse võtta väliselt heatahtlikku tooni. Nii kirjutab „Kaja“ artiklis „Tööliskond ja rahvuslik ühistöö“ (3. aug.), et töölised on kena ja armas rahvas, ainult et teda olevat seni „õpetatud vihkamaks“, millepärast ta nüüdki „võrdlemisi tagasihoidlikult tõmbuvat kaasa rahva ühises koostöös“. Sellest sõbralikust jutust paistab välja samasugune vaade töölise ülevalt alla, millest meie kodanlus — omaenese kahjuks — ikka veel loobuda ei taha.

Tegelikult pole töölised sugugi väikesed lapsed, kellele kord õpetatakse „vihkamist“, kord jälle muud tarkust ja kes ammulisuga kuulavad oma „õpetajate“ sõnu. Tegelikult on lugu teine. Tööline teab väga selgesti, milles seisab tema huvi, ta näeb

läbi igasuguse sõnadetegemise, olgu nende lipukirjaks „klassivõitlus“ või „rahvuslik ühistöö“. Temale on selge, et mitte sõnad ei päästa, vaid tema tegelik võitlus oma olukorra paranemise eest, — ja temale on selge ka see, et see võitlus ei ole ühe kihi võitluseks kogu muu rahva vastu, vaid et see on laiade rahvahulkade võitluseks kogu rahva elujärje tõstmise ja rahvamajanduse õige korraldamise eest. Kõik töölise nõudmised on rahvamajanduse huvidega kooskõlas, — nii on töölise südametunnistus puhas, mida ei saa aga ütelda ettevõtjaskonna kohta, kes alandab palku kriisi ajal, kuid on visa nendest tõstma olukorra kergemise puhul. Neile „Kaja“ ei tea midagi ette heita, — nad teostavad ju „rahvuslikku ühistööd“!

Lugedes „Kaja“ artiklit, võib tööline arusaamatuses küsida: „Mida see leht õieti minust tahab?“ Kuna artiklis jagatakse rohkesti kiitust valitsusele, tekib mulje, et töölisele heidetakse ette tagasihoidlikku suhtumist valitsusele, kes — „Kaja“ sõnade järgi — „on oma töökava aluseks võtnud mitte väiksearvulise „ülemkihi“, vaid arvuliku töörahva elujärje parandamise“. Siin teeb „Kaja“ meie arvates valitsuse aadressil halba nalja. Maa ilma loomisest saadik pole vist valitsust olnud, kes oleks avalikult deklareerinud, et ta valitseb rikkaste kihtide ja mitte töörahva huvides, — „töökavades“ seisab ikka „armas maarahvas“. Ükski valitsus ei tohiks pretendeerida sellele, et temasse suhtutaks ainult seesuguste seletuste põhjal. Töölise suhtumise aluseks on ikka teod, ja tööline otsustab seejärgi, kuidas üks või teine valitsus tema olukorda suhtub.

„Kaja“ loeb valitsuse eriliseks teeneks, et töölise õigusi polevat kärbitud. See on väga imelik jutt. Sest kui meil on õiguslik riik, kus seadus on kõrgemaks võimudeks, siis on naljakas kiita valitsust selle eest, et ta seadusi mitte ei riku. Streigiõigus näit. on kindlustatud põhiseadusega ja kui töölised streigivad, siis oma õiguse põhjal ja mitte kellegi armust. Nagu juba märgitud, hoiavad töölisorganisatsioonid piinlikult seadustest kinni, kuid kahjuks ei lase igakord kohapealset võimud töölisorganisatsioonidel kasutada nende õigusi, nagu seda näha eriti Maatööraha ühise ja Kaevandustöölise ühingu suhtes. Ka streikide puhul on ettevõtjatel tekkinud arvamine, et nad võivad kasutada riigivõimu abi streikide sumbutamiseks, ja pole imestada, kui see olukord ei ärata töölises mingit vaimustust.

Kokkuvõttes: ametiühingud loevad oma ülesandeks võidelda töölise olukorra tegeliku parandamise eest; seejuures peavad nad silmas kogu rahvamajanduse arengu huve ja ja jäävad täiesti seaduslikkuse ja asjalikkuse piiridesse. Arvame, et sellega nad toovad töölisele ja kogu rahvale palju rohkem kasu, kui igasugune „rahvuslik“ sõnadetegemine.

Rg.

Töölise palgavõitlus ja ajalehed.

Tihti on kuulda seda, et nüüd olevat tulnud „uue vaimu“ ajajärk Eestis, et pole enam mingit klassivõitlust, vaid puha rahvuslik ühistöö. Kui see nii on, millega siis seletada ajakirjanduse erapoolikku suhtumist töölisasjasse.

Viimaste streikide puhul tuli nimelt ilmsiks, et ajakirjandus tõi oma veerugudel küll ettevõtjate laimu- ja kiusujutte, püüdis palgavõitlusi kahtlustada „poliitikas“, eriti meremeeste streigi puhul, kuid töölise informatsioonile jäi ta kurdiks.

Kui lõpuks oli Töölisühingute Keskliidu poolt ajalehetele saadetud kirjalik seletus viimaste streikide kohta, pole seda ära toonud „Postimees“, „Uus Sõna ega ka „Kaja“, kes rahvuslikust ühistööst kõneles kõige rohkem. „Päevaleht“ ja „Vaba Maa“ on selle ära toonud tublisti kärbitud kujul. Kui ettevõtjate seletusi trükitakse kõige nähtavamatel kohtadel, paigutatakse töölise seletusi kuskile lehesappa, et luheja neid mitte tähele ei paneks.

Allpool toome Keskliidu seletust, kusjuures kursiiviga märgime „Päevalehes“ ja „Vaba Maa“ poolt kärbitud kohad.

Viimasel ajal on ilmunud püüde tembeldata töölise palgavõitlusi poliitilisteks aktsioonideks. Nii oli see maalrite ja meremeeste palgavõitluse puhul. Seesugused oletused on pääsenud ka ajakirjandusse; samuti tundis asja vastu huvi ka poliitsei, kuid nagu viimase poolt on mõlema streigi puhul kindlaks tehtud, osutusid jutud „poliitilistest streikidest alusetuks. Võib oletada, et neid jutte levitati kindla tagamõttega. Maalrite streigi puhul kasutasid tööandjad poliitsei vahelisegamist tõepoolest selleks, et loobuda läbirääkimiste jätkamisest tööliste esitajatega. Meremeeste streigi puhul seletas direktor Neuhaus ajakirjandusele, et asjal olevat „poliitiline maik juures“. Seadused ei võimalda kahjuks dr. Neuhausi vastutusele võtta, kuna ta sõnad on liiga ebamäärased ega käi kellegi isiku kohta. Kuna ta sõnad jäid tõestamata, oleme sunnitud näetama kogu avalikkuse ees dr. Neuhausi

ebakorrektsed võtteid streigi nurjaajamiseks.

Olukorra selgituseks olgu märgitud eriti seda, et ühegi tänavuaastase streigi puhul polnud püstitatud poliitilisi nõudmisi — ja poliitilisteks võib ikkagi nimetada seda streiki, kus esinetakse poliitiliste nõudmistega.

Teiseks: kui töötülide puhul loobub üks pooltest läbirääkimistest, on see kahtlemata ebaõige; rahulikud teed konflikti lahendamiseks olgu ära proovitud esimeses järjekorras ja streik on töölise võitlusvahendiks läbirääkimiste nurjumise puhul. Sarnane oli alati Töölisühingute Keskliidu seisukoht. Kui aga streigid osutusid tänavu nii rohkearvulisteks, siis peamiselt sellepärast, et tööandjad hoidusid üldse ametiühingutega läbirääkimistesse astumast või hiljem läbirääkimistel osutasid töölise nõuetele vastutulematust ja üleolevat suhtumist. Sageli lepiti palgakades varsti kokku, kuid põhimõtteliselt jónni pärast oldi kollektiivlepingu vastu. Sellase jónniajamise pärast tööandjate poolt venisid mõnedki streigid pikemale kui see tarvis oli. Parimaks näiteks selleks on plekkseppade streik, kus tööandjad kategooriliselt keeldusid ametiühinguga kollektiivlepingut sõlmimast. Säärane talitusviis on eriti hukkamõistetav, kui arvesse võtta asjaolu, et ametiühingute nõuded on majanduslikult täiesti teostatavad ja põhjendatud. See lootus, mis viimasel ajal ettevõtjatel näib olevat tekkinud — et streike saab ajada nurja kõrvaliste võtetega, võib ainult takistada tasakaalus ja rahuliku õhkkonna tekkimist töötülide puhul.

Ka meremeeste streik algas vaid selle järele, kui meremehed veendusid laevaomanike täielikus huvipuuduses meremeeste nõudmistega suhtes. Selle tõenduseks oli laevaomanike täielik passivseks jäämine meremeeste kirjalike kollektiivlepingu sõlmimise kohta, mis tehti paar korda käesoleva aasta jooksul; ka seekordse ettepaneku puhul polnud meremeestel lootust, et laevaomanikud alustavad nendega läbirääkimisi. Isegi teedeminister oli laevaomanike käitumisest käesolevas töötülis üllatatud, et miks ei katsetatud konflikti lahendada rahulikul teel. Alles nüüd, kus distsiplineeritud meremeeste streigi alustamine pidi laevaomanikele küllaldaselt selgitama meremeeste organisatsiooni tugevust, on nad sunnitud nõustuma läbirääkimiste alustamisega. Rahulikuma õhkkonna loomiseks läbirääkimiste puhul teedeministri nõudel katkestatigi streik ajutiselt.

Tööandjad peaksid saama aru, et valitsusvõimude ässitamine töölise vastu pole mingil moel lubatav.

Valitsuse kavatsusi ametiühingute suhtes.

Viimasel ajal võis märgata, et paljud siseministeeriumile esitatavate ühingute põhikirjad jäid siseministeeriumi poolt lõpulikult kinnitamata. Maksev ühingute registreerimise seadus ütleb, et kui kolme nädala jooksul ei ole siseministeeriumist mingit tagasilükkamise teadaannet tulnud ühingu registreerijale, siis võib ühing oma tegevust alustada. Kuna aga nüüd erakorralise aja tõttu ühingute tegutsemiseks loa andmine sünnib sisekaitse ülema otsusel, siis ei saanud need ühingud ka tegutsemist alustada. Nii jäid kõigi muude ühingute põhikirjade juures seisma siseministeeriumisse ka Nahatöölise liidu ja Võru-Petseri trükitöölise ühingu põhikirjad. Trükitöölise liidu kui ka nahatöölise ühingu poolt astuti Eestimaa Töölisühingute juures samme, et Keskliit saadaks vastava delegatsiooni sisekaitse ülema poole, kes püüaks selgitada põhikirjade registreerimise takistuse põhjusi.

Keskliit saatis 10. septembril siseministri hra Eenpalu, kui sisekaitse ülema, juure delegatsiooni, kuhu kuulusid A. O f f e n b a c h, H. I s k ü l ja A. A b e n, kes ka kandsid oma soovid ette.

Hra siseminister teatas, et nende põhikirjade registreerimata jätmine on tingitud valitsuse kavatsuse puhul, võtta täielikule revideerimisele ja koordineerimisele olemasolevad seltsid ja ühingud. Kõik uued esitatavad põhikirjad jäid seisma. Erandit ei ole tehtud ühelegi ühingule, mis ei kannaks mitte ärilist iseloomu, ja neid on juba üle 60 seismas siseministeeriumis. Kui jõutakse juba olemasolevaid ühinguid ja seltsi ümberreformeerida, siis tulevad läbivaatusele ka uuesti esitatud ühingute põhikirjad ja see võtab kahtlemata aega.

Jutuajamisest selgus, et sügisel on oodata suuremaid muudatusi ühingute elus ja nagu siseminister teatas, puudutab see ka ametiühinguid. Töölisesindajad muidugi ei võinud ette kujutada selle töö ulatust ja selle sihti, kuna hra siseminister ainult märkis, et Eestis on niipalju ühinguid, et neist on päris inflatsioon ja see ainult raiskavat inimeste energiat ja toovad seltsidevahelisi näaklemisi esile. Seepärast huvitas töölisesindajaid eestkätt küsimus, kuis on mõeldud ametiühingute edaspidine reformeerimine, kui nad ka selle korralduse alla viiakse. Hra sisemi-

nister kinnitas, et valitsus peab tarvilikuks ametiühingud, aga ka nende juures tuleb reformeerimist läbi viia. Kõigepealt tuleb aga neile, tema isikliku arvamise kohaselt, luua katus peale, s. o. töölistkoda. Samuti arvab, et reform tuleb ametiühingute juures ka selles vaimus läbi viia, et kaoks igasugune „internatsionaalimine“, selles mõttes nagu tema sellest on seni kuulnud ja näinud, mis tekitab klassivõitlust ja vaenu. Kui töölisesindajad tahtsid lähemaid teateid saada, kuis on valitsuse kavatsusega siis sellase reformi alal ja kuis mõeldakse töölistkoda luua, siis seletas minister, et selle kohta puudub veel selgus, uuele kojale olevat raske alust leida. Kahtlemata aga ilma sellase katusega — töölistkojaga — ei ole võimalik läbi saada. Halvem lugu on sellepoolet, et ka ametiühingud ei haara veel kõige laiemat töölismassi ja tema arvates peaks töölised kuuluma kutseühinguisse. Hra siseminister märkis ka seda, et nende asutuste juhtijaskonna valimisega tuleb olla ettevaatlik, kuna valimised on tüütanud inimesi ja toovad pettumuse puhul ebasoovitavat meeleolu. Sellest võis lugeda, nagu ka töölistkojaga juures ei oleks mõeldavad valimised vaid nimetamised. Muidugi avaldas siseminister neid mõtteid kui isiklike vaateid, mille üle ei ole veel aga täit selgust.

Mis puutub üleriikliku maatööraha ühise tegevuses, siis, kuigi tema ei ole ametlikult suletud, siis on ka see küsimus reformi ootel. Niikaua, kui ei ole see veel läbi viidud, peab leppima antud olukorraga. Hra siseministrile juhtis siis tähelepanu, et meil maksab veel konventsioon, mis lubab matöölisele samasugust organiseerimisvabadust, kui tööstustöölisele. Hra minister siis arvas, et liit ei ole ju lõpulikult suletud. Mõnes paigas võivad maatööraha ühingud tegutseda.

Kokkuvõttes sellest jutuajamisest selgus, et eeltulev sügis toob rea põhjalikke reforme ühingute tegevuses, samuti ka võib võimalikuks osutada töölistkoda.

Ametiühingud võivad omalt poolt tõendada, en nende tegevus ei vaja koordineerimist. See ongi juba kutsealade järgi sündinud ja sammub kogu aeg tõusvat joont. Mis puutub töölistkojasse, siis võib ju selle asutuse ellu kutsuda aga see ei vastaks teadlikumate töölishulkade soovile ja selkorral ei täidaks ta temale pandud lootusi.

Meremeeste streigist.

Eesti Meremeeste Ühing on uus organisatsioon, mis tekkis selle järele, kui kütjate ja dekimeeste ühingud liitusid k. a. algul. Üldine elavnemine ametiühingulises liikumises ei jätanud puudutamata ka meremehi. Ühingu liigete arv kasvab järjekindlalt. Mõne aja eest oli ühingul 800 liiget, kuid nüüd

suureneb see pidevalt. Isegi sellased mehed, kes seni kahtlejaina ja passiivsetena seisid kõrval, astuvad viimasel ajal ühingu liikmeks.

Olemasolevat olukorda arvesse võttes, esitas Eesti Meremeeste Ühing käesoleval aastal kaks korda kirjalikult kollektiivlepingu

kava laevaomanikele seisukoha võtmiseks. Laevaomanikud ei kõssanudki esimesele ettepanekule, teise ettepaneku järele nõudsid nad väljakutsuvus toonis andmeid ühingu liikmete arvu kohta.

Meremeeste ettepaneku ja kollektiivlepingu sisu võib võtta kokku nelja peapunkti: kollektiivleping, laevasöök, normeeritud tööaeg ja meremeeste kodus kui avalikus meremeeste töövahetalituskohas registreeritud meremeeste järjekorras töölevõtmine, kusjuures valida võib 3 isikut ja organiseeritud meremehel olgu eesõigus töölesaamisel.

Laevasöök, normeeritud tööaeg, järjekorras töölevõtmine ja kollektiivleping — need on juba aastate viisi olnud kõikide eesti meremeeste tähtsamaid nõudeid. Nende punktide üle on räägitud kümme aastat peal ajal meremeeste koosolekul. Tulipunktiks on alati olnud laevasöök. Praegusel korral tähendaks laevasöök umbes 30-kroonilist palgakõrgendust kuus. Eesti on pea ainuke mere riik, kus meeskond peab saadavast palgast veel söögiraha maha maksuma. Meie meremeeste palgad on selle juures veel madalmaid maailmas, ja välismaal tuntakse meie laevu „valgete kulide laevade“ nime all. Saadavast näljapalgast peab abielusolev meremees veel naist ja perekonda toitma või abistama puudust kannatavaid vanemaid. Välismaal on see loomulikult nähtuseks, et laevaomanikud sõlmivad meremeeste unionidega kollektiivlepinguid ja tarvitavad peamiselt organiseeritud töölisi, kuid meie laevaomanikud ei taha sellest kuuldaigi.

Polnud siis mingi ime, et 15. augustil algas streik Eesti laevadel. Streik oli võrdlemisi täielik neis laevades, kus streigi käsk õigel ajal jõudis pärale. Laevad seisid Inglise, Daani, Soome, Leedu, Portugaalia jne. sadamais. Isegi purjekad streikisid Soome skäärides. Inglismaal sadamatöölised lasksid kraanadest auru välja ja kadusid ning ei tulnud isegi peale streiki Eesti laevade ligi nii pea.

Streik oli ise võrdlemisi lühiajaline. 15. augusti peale lõunat käsutati laevaomanikud ja Meremeeste Ühingu esitajad teedeministeriumi, kusjuures seal toimuvat läbirääkimistel teedeminister ähvardas sulgeda meremeeste organisatsiooni ja panna vangi juhatuse liikmed, kui nad streiki ei katkesta seni, kui kestavad läbirääkimised laevaomanikega.

Maalrite streik.

Streigi tulemusi.

Teatawasti puhkes Tallinnas juuli keskel maalrite streik ligi 500 osavõtjaga, mis kestis umbes kaks nädalat ja lõppes tööliste osalise võiduga.

Miks ei õnnestunud streik täies ulatuses? Seepärast, et maalrite pere oli üldiselt alles äsja koondunud ametiühingusse, puudus vas-

Lõpuks meremeeste esindajad katkestasid paratamattuse tõttu streigi. Streigi kakestamisele vaatamata kestis mitmel pool välismaa sadamates streik edasi ligi 10 päeva. Käesoleva palgavõitluse puhul tuleb märkida seda, et mitmes laevas kaptenid kõrvaldasid lendpostiga saadetud kirju ja telegramme ning andsid alles siis need meestele kätte, kui streik juba oli möödas. Selle eest kavatseb meremeeste ühing süüdlasi vastutusele võtta. Läbirääkimiste ajal lepiti laevaomanikega nii kokku, et ühtegi meest ei vallandata, kuid kpt. Tiidemann vallandas Maretilt pea terve meeskonna.

Meremeeste ühing esitas kirjaliku ettepaneku teedeministeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnale, et osakonna direktor Sonin kutsuks kokku laevaomanike ja meremeeste esitajad läbirääkimistele, et leida töötilis lahendust. Teisipäeval, 27. augustil, toimuski teedeministeriumis esimene läbirääkimine poolte vahel, kuid ilma erilise tulemuseta, sest laevaomanikud ei esinenud konkreetsete ettepanekutega. Vahepeal muutus olukord veel komplitseeritumaks selle tõttu, et mehaanikud, mehaanikute assistendid ja laevajuhtide ühingu esitasid samuti paljade kõrgendamise nõude.

Laevomanikud katsusid kõigi vahenditega tembeldada käesolevat palgavõitlust poliitiliseks. Kommunistide käed olevat mängus jne. Eriti tegi seda dir. Neuhaus ajalehetele antud intervjuus. Poliitiline politsei kuulas korduvalt üle ühingu juhtivaid tegelasi, kuid „poliitiline maik“ jäi leidmata. Meremeeste ühing on juba algusest saadik olnud eemal igasugusest poliitilisest tegevusest ega pole sel mingit ühendust kommunistidega. Meremeeste ühing kuulub veel Rahvusvahelisse Transporttöölise Föderatsiooni ja see asjaolu on kogu aeg kommunistidel just pinnaks silmas.

Teistkordne läbirääkimine laevaomanikega toimus teisipäeval, 3. septembril. Seks ajaks pöördusid laevaomanikud pika märgukirjaga teedeministri poole, soovides lõpuvastuse andmise tähtpäeva pikendada 1. oktoobrini, sest neil olevat vaja aega andmete kogumiseks. Vahepeal esines mehaanikute ühing kindla nõudmisega, et nende palku tõstetaks 31. a. tasemele. Laevanduse olukorda arvesse võttes, paluti mitte lubada streike ega lokaute. Selle tulemusena teedeminister nõudis kindlasti omalt poolt läbirääkimiste lõputähtaja edasilükkamist 1. oktoobrini, mis on ka sündinud.

tupidavus pikema ja tõsisema töökonflikti puhul, ametiühingul polnud majanduslikke tagavarasid, et anda streigi toetust pikemat aega puudustkannatajale maalritele, maalrite hulgas leidis napsivõtjaid streigimurdjaid ja lõppeks ei saa jätta allakriipsutamata tööandjate püüet tembeldada streiki poliitiliseks. Poliitiline politsei kuulas võrdlemisi rohkel arvul streikijaid üle, kuulati üle ka

Keskliidu sekretär L. Metslang ja areteeriti ülekuulamise otstarbel mitu juhatuse liiget ja aktiivset stregijuhti, kellest üht peeti kinni kuni 3 ööd-päeva ja hiljem karistati prefekti poolt 5 ööpäevalise arestiga streigmurdjate ähvardamise ja vägivalda tarvitamise eest. Selle uurimuse tulemus oli et streigil polnud siiski „poliitilist maiku“, aga politseivõimude vahelesegamine ei jätnud oma mõju avaldamata palgavõitluse käigule. Tööandjad, kellest oli juba 13 kirjutanud alla kollektiivlepingule, keeldusid läbirääkimiste jätkamisest ja lepingule allakirjutamisest, lubades maksa nõutud palka. Loomulikult tuli sellase solukorras streik lõpetada, ilma et oleks suudetud täiel määral oma nõudeid läbi suruda.

Kokkuvõttes on streigi tulemused siiski positiivsed. Kõigepealt sõlmiti 13 kollektiivlepingut tööandjatega, mis haaravad üle saja maalritöölise. Lepingu sisuks on, et tööandja on kohustatud palkama tööle ainult maalritöölise ametiühingu liikmeid, tunnipalgala alammääraks on 40 senti, tööandja kohustab täitma töökaitse seadusi ning oma töölised haigekassa alla võtma. Lepingu rikkumise korral peab tööandja maksuma ametiühingu kassasse 200 krooni.

Kas said ka need töölised mingit kasu, kes otseselt lepingu alla ei kuulu? Kahtlemata. Streigi tulemusena palgad üldiselt tõusid, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste täitmise muutus korralikumaks, eriti haigekassa poolt toimetatava kõvema kontrolli tõttu, milleks ametiühing oma poolt on palju kaasa aidanud.

Kuidas mõjus streik ametiühinglastele? Kasvatas võitlustahet ja andis rida uusi väärtuslikke kogemusi. Meeleolu ametiühinglaste hulgas püsib kindlana. Väljalangemisi ametiühingust pärast streiki ei tulnud ette, välja arvatud paar üksikut erandit. Ühingu liikmete arv on aasta algusest saadik tunduvalt kasvanud. Ridade koondamine jätkugu tulevikuski.

Märgukiri siseministrile.

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatuse esitas maalritöölise streigiga ühenduses olevate politsei sammude asjus siseministrile järgmise märgukirja 9. augustil s. a.:

Tallinna Metallitöölise Ametiühing esitas 13. juunil ja 9. juulil s. a. ettevõtetele ettepaneku kollektiivlepingu sõlmimiseks, palkade tõstmiseks ja teiste töötingimuste korraldamiseks. Selles asjus peeti läbirääkimisi tööandjatega mitmel korral. Kuna tööandjad ei olnud nõus töölise tagasihoidlike nõudmistega, oli ametiühing sunnitud alustama streiki. Streik arenes rahulikult ja edukalt ning tööandjad alustasid läbirääkimisi, mille tulemusena kirjutasid alla kollektiivlepingule üle kümne ettevõtja. Allakirjutanutel suhtes lõpetati streik. 20. juulil vangistas poliitiline politsei ülekuulamise otstarbel 2 ametiühingu juhtivat tegelast ja hoidis üht neist kinni 3 ööd-päeva ja teist peeti kinni ühes prefekti poolt määratud karistusega 8 ööd-päeva. Samuti kuulati 20.—23. juulini üle poliitilise

politsei poolt kuni 50 streikijat. Nende samade põhjenduseks toodi ette vajadust selgitada, kas maalritöölise streik oli poliitilist iseloomu. Ülekuulamise tulemusena selgus, et streigil puudus täiesti poliitiline iseloom nagu seda endast mõistetavalt tuli ka eeldada, sest juhul, kui maalrid oleksid taofleunud oma streigiga poliitilisele sihtle, oleksid nad ka esinenud poliitiliste nõudmistega, milleta poliitiline streik pole üldse mõeldav; poliitilistest nõudmistest polnud aga maalrite streigi puhul üldse juttugi ja seda oli üsna kerge ilma ülekuulamisteta teha kindlaks.

Ettevõtjad tegid aga politsei sammudest järelduse, et streik surutakse võimude poolt maha ja keeldusid läbirääkimiste jätkamisest ametiühinguga. On täiesti mõistetav, et selles olukorras aratas politsei vahelesegamine rohkelt arusaamatust töölise keskel.

Nende sündmuste puhul oleme sunnitud juhtima riigivõimu tähelepanu asjaolule, et nii maalrite kui ka teiste tänavuaastaste streikide venimise põhjuseks ei olnud mitte töölise üldiselt väga tagasihoidlikud nõudmised, vaid ettevõtjate hoolimatu ja üleolev suhtumine töölisesse ning nende ilmne soov hoiduda iga hinna eest seaduspäraste kollektiivlepingute sõlmimisest, mis aga kõigis teistes kultuurriikides on endast mõistetavaks asjaks. Tööandjad jäävad täiesti endise hoolimatu suhtumise juure töölise nõudeile, eriti sel puhul, kui politsei käitumine palgavõitlustes tegelikult osutub tööandjale soodsaks. Selle all ei kannata aga mitte ainult palgavõitluse rahulik areng, vaid ka töölise kaitseks maksmapandud sotsiaalkindlustuse ja tööliskaitse seaduste ning määruste täitmine.

Märkeid streigist.

Miks ei toonud maalrite streik soovitud tulemusi?

Seda põhjustasid mitmed asjaolud. Kõigepealt on maalrite perefamiliaalne muutunud väga kirjuks. Viimastel aastatel on asunud maalritöölise mehi, kes aga vähegi oskab pinslit liigutada, kellel kutseoskusest pole aimugi. Sellastel meestel puudub ka ühistunne. Neil meestel ei ole aimugi, mida tähendab hüüdsõna: „Üks kõikide ja kõik ühe eest!“ Seesuguste meeste peamõtteks on: „Kui mina kuidagi hakkama saan, mis lähevad mulle teised korda.“ Nii tähendas ka O.-Ü. „Maja“ streigmurdjate esimaadleja Juks Vernik. Oma jutu järele olevat ta olnud Valga töösõnase ameti tegelane, Valga käsitöölise seltsi esimees ja Valga tuntud maalermeister! Nüüd tuli ta Tallinna maalrite streiki murdma. Võis näha, et ta ei osutunud maalritöölisele mitte targemaks kui Tallina koolipoisid liimivärvijatena, esimest suvet töölises. Streigi algul seletas Vernik, et härra tööjuhataja lubas temale 40 senti tunnis ja tema vehib tööd edasi teha, saagu teistest mis saab. Selle „maalri“ teeneks tuleb lugeda ka seda, et streigi ajal kolm agaramat streigist osavõtnud ametiühinglast: Hiller, Ukke ja Võimula prefekti poolt karistada said viie ööpäevase arestiga. Peale selle istusid nad veel eeluurimise all kolm

päeva ja kaotasid peale streigi „Majas“ töökohad.

Ettevõtja Raudsepa tööline Kajak murdis ka streiki ja põhjendas oma tegu sellega, et tema saab küllalt head palka ja temale ei olevat rohkem tarvis. Kellele maksetakse vähem palka, see maaler ei oskavat tööd teha. Seega on tema arvates kõik kutselised Tallinna maalrid tööoskamatud. Siis võis näha streiki murdmas ettevõtja Kruuse töolist Kännik'ut, kes mõne aasta eest töötas Dvigatelis roostekloppijana. Arvas, et temal on raha küllalt ja palka laialt, et temal ei ole tarvis streikida.

Leidus ka viinavõtjaid, kes töid streiki-jaile kahju. Streigi algul pummeldati raha maha ja kui see otsas oli, siis mindi streiki murdma ja kiruti ühingu juhatust veel pealekauba. Tulevikus ei tohiks seda enam juhtuda.

Kui meie ühelmeel oleksime veel suutnud veel paar päeva pingutada, siis oleksime

võitnud täiel määral. 14 tööandjat olid ühinenud juba lepinguga. 28 oleksid seda ka teinud, kui oleksime vähegi vastu pidanud.

Streigile mõjus halvasti ka see asjaolu, et ettevõtjad tempeldasid streikijaid riigikorraldajate kutsusid omale poliitilise politsei abiks. Mõne seltsimehe arreteerimine mõjus teiste peale ja osa läks seetõttu tööle.

Kuid kas streigimurdjate käsi on hästi käinud? Ei sugugi. Niipea, kui streik lõppes, mitmedki ettevõtjad kihutasid streigimurdjad silmapilkselt minema, sest nad ei osanud korralikku tööd teha.

Olgu siis nii. See lahing oli meile kõigile õppetunniks. Edaspidi teeme paremini. Koondame oma jõude ja viime edaspidi oma nõudmised läbi.

Elagu palgavõitlus!

T. Võimula.

Plekksepad võitsid.

Augustikuus oli Tallinnas plekkiseppade streik, mis vältas ligi 3 nädalat ja lõppes tööliste võiduga. Saavutati kollektiivleping tööandjatega, mis haarab üle 100 plekkiseppa. Lepingu kestvuse tähtaeg on aasta ja leping maksab 15. augustini 1936. a. Lepingu üleslitemise tähtjaks on 1 kuu enne lepingu lõppemist. Kui 1 kuu enne lepingu tähtaega see pole üles öeldud, kestab leping automaatselt aasta võrra edasi.

Lepingu järele on tööandjad kohustatud maksma palka 2 korda kuus. Kollektiivlepingus ettenähtud palganormid ületavad senised palgad, mis võeti aluseks 15. mail 1935. a., 20% tunnitöö, majapidamistarvete töödel tunnitasu tõusis 15. mail tasapinast 10%, kuna tükitöö hinnad muil välistööl tõusid keskmiselt 30%, üksikutele aladel isegi kuni 70%.

Kui mõnedes töökodades makseti eeltoodud protsendimääradest kõrgemat tasu 15. mail, siis maksetakse ka nüüd üldisest kokkuleppest kõrgemat tasu edasi.

Need on üldjoontes kollektiivlepingu punktid. Üksikasjaline töötasu tabel on kaks poogan-lehekülge pikk, mis lisatud juure kollektiivlepingule. Peale selle kohustasid tööandjad andma oma tööliste palgaraamatud, võtma oma töölisel haigekassa alla ja täitma üldse töökassa seadusi ja määrusi, kuid need põhimõtted puuduvad eripunktidena kollektiivlepingus. Läbiraakimiste alul olid need küll võetud sisse, kuid hiljem olid töölisel sunnitud tegema järeleandmisi. Samuti anti tööliste poolt järele ka selles punktis, et tööandjad võivad võtta tööle ainult organiseeritud plekkiseppi ja lepingu täitmise karantii summa jäeti välja, sest lepingu rikkumise korral saab nii-kui-nii tööandjat võtta vastutusele.

Üldse oli plekkiseppade streik visamaid palgavõitlusi eestis, sest siin löödi lahingut peamiselt põhimõttelise küsimuse — kollek-

tiivlepingu — pärast. Tööandjad olid alul peaaegu nõus maksma nõutud palku, kuid kollektiivlepingu sõlmimisest ei tahtnud nad teadagi. Umbes paarisajast Tallinnas töötavast plekkiseppast võttis streigist osa järjekindlalt ligi 80 plekkiseppa. Viimaks olid tööandjad sunnitud andma järele pakiliste tööde ja vihmaste ilmade tõttu. Töö seisis peamiselt suuremates töökodades ja tähtsamate ehituste juures, nagu Toompea ja Oru lossides jne.

Käesolevas töötulis aitasid streikivad plekkisepad tõsta ka nende tööliste palgataset, kuigi kaudselt, kes streigimurdjatena tegid tööd.

Huvitav on käesoleval juhul märkida ära tööandjate arusaamatust ja jonnakust, kes ei tahtnud kirjutada alla kollektiivlepingule, vaid kokkuleppele. Tegelikult pole aga mingit vahet „kokkuleppe“ ja kollektiivlepingu vahel, sest maksva kollektiivlepingute seaduse järele registreeritakse mõlemad ühtemoodi teedeministeriumis ja „kokkuleppe“ omandab sama jõu mis kollektiivlepingki.

Käesolev palgavõitlus aitas koondada plekkiseppade peret, kes seni oli täiesti organiseerimata. Plekkisepad tegid esialgu katset organiseerida end metallitööliste ametiühingusse, kuid seal ei võetud neid suuremal arvul korraga liikmeks vastu ning peeti nõu ning aru ligi paar nädalat, nõuti igalt liikmeks astuda soovijalt kaht soovitajat jne., nii nagu põhikirjad ja kodukorrad seda näevad ette. Selleks aeglaseks protseduuriks polnud aga käesoleval juhul aega raisata. Kuna plekkisepad oma elukutselt on väga tihedas seoses ehitustegevusega, otasustasid nad organiseeruda ehitustööliste ametiühingusse, luues seal omale vastava sektsiooni. Palgavõitlusest aktiivselt osa võtnud plekkisepad kuuluvad kõik sektsiooni.

Kuigi käesolev võit ei rahuldanud pleki-

seppi 100%-liselt, siiski oli see esimese jõuproovina küllalt rõõmustavaks tulemuseks, eriti kui arvestada seda, et neil metallitöölise ühinguga vahekordi selgitades paar nädalat kõige paremat ja soodsamat aega palgavõitluses kaduma läks.

Plekisepad ei saa jääda puhkama äsja võidetud „loorbereil“, vaid peavad koondama omi ridu tulevasteks võitlusteks, sest nõrga organisatsiooni ja vastupanu puudusel tööandjatele, võib värske võit tulevikus käest ära libiseda.

1905. a. mälestusi.

K. Kiimann.

16. oktoobril koguneb rahvas Lausmanni heinamaale, et uuesti arutada valusaid päevaküsimusi ja nõuda poliitvangide vabastamist, linna kaitsjaile sõjariistade jaoks raha hankimist ja teisi küsimusi. Lausmanni heinamaa, mille piirid ulatusid praeguse Valgevase tänavast Volta tänavani ja Kopli tänavast Soo tänavani, oli rahvast täis. Kümnes kohas olid kõnelejad kõnelemas tribüünidel. Need olid lihtsalt tühjad tünnid ehk pakkastid. Polevoi ja Skaminski materdasid vene keeles maksvat korda, M. Lepp, Jüri (O. Sternberk) vitsutasid eesti keeles ja kõikide kõne oli suunatud revolutsiooni õhutamisele, ka kirjeldasid paljud, kes äsja vangla müüride tagant vabaks lastud sealset elu, vanglais maksvat korda ja sangarlikku näljastreiki, millega povad „Internatsionaali“ helid ka „Varshavjanka“.

Kõneledele järgnesid laulud. Kostavad „Internatsionaali“ helid ka „xxxx-xxx“

Kõnelejad teatavad, et kõik seltsimehed polevat mitte vabastatute hulgas, Dvigateli vanem Mõtus olevat Peterburgi saadetud. Koosolek otsustab Mõtuse vabastamist nõuda. Vabadusse lastute hulgas loeme järgmised nimed: Ed. Leberecht, Villem Simson, M. Polevoi, A. Lurje, M. Lepp, M. Blumberg (Tallinna arst), A. Kiimann, A. Keskküla, A. Kreekmann, K. Roos, V. Sauemägi, J. Gurevitsch, Otto Sternbeck, K. Kõrve, kolm öde Katzid, Am. Unt, Kirik, Vürst, Mõtlik ja Pender.

Kõik neid võeti vastu suure vaimustusega ja avaldati soojemat lugupeetamist.

Juunikuu päevil ei tahtnud rahvas poliitikat üldse kuulda, ka ei nähtud healmeelil punast lippu tööliste rongkäikudes lehvimas. — Meil ei ole mäsajad vaid streikijad. — Nüüd aga oli asi muutunud. Vabrikute lipud jäeti koju ja koosolekuil lehvitsid punased lipud. Sarnase muutuse põhjuseks oli töölistegelaste vangistamine ja enese jõu tundmaõppimine. Oli vaja üks tõe ja seltsimehed olidki vabad.

Ei saa ka mitte mainimata jätta, et töölisel ei unustanud vangilangenuid seltsimehi, vaid panid kokku omad pennid, et sel teel muretseda toidulisa vangiportsule.

Kõik need, kes vangilangesid ei olnud unustatud, vaid nende eest kandis hoolt Tallinna tööliiskond ja eestkätt just vabrikute töölisel.

Pind oli valmis kuhu võis vihavaenu külvata ja seda tehti Lausmanni heinamaal heade tagajärgedega.

Siin võetakse vastu resolutsioon resolutsiooni järele ja lõpuks, kui juba kõik endid tühjaks olid rääkinud, valiti saadikud, kes neid pidid võimudele esitama. Saadikute tagasitulekut otsustati ära oodata Veneturul, kuhu koosoleku kogumiseks kubernerilt luba oli võetud. Rahvahulk valgus linna poole rahuldatult ja uudistootavas meeolus. (Järgneb.)

Metsatöösturite rünnak.

E. Plakk.

Nagu avalikkusele juba teatavaks saanud, esitasid metsatöösturid üle 60 allkirjaga (!) riigivanemale ja vastavaile ametasutusele märgukirja, milles nõutakse riigimetsatööstuse piiramist erametsatöösturite huvides. Mitmesuguste ülesseatud nõuete hulgas esi-

neb ka sellane — riigimetsatööstus võtku esijoones ülestöötamisele oksjoneil müümata jäänud raielangid (s. o.: kõige halvemad tükid, nagu ta ka seniajani sageli on olnud). Metsaga hangeldajate pere on sattunud kihama teateist, et eeloleval hooajal riigimetsa-

tööstus kavatseb ise üles töötada enamiku ja paremiku lankidest. Riigi- ja rahvamajanduslikust seisukohast oleks see aina tervitav nähe, kui loogiline samm ökonoomsuse poole.

Kuid härrad eratöösturid, hästi tundes „kõrget mängu“, ei väsi shongleerimast rahvamajanduse mõistega. Nii kubiseb märgukiri omapäraseist kriukaist. Vihjates riigimetsatööstuse ärilisel alusel tegutsemisele, lähtutakse era- ja riigitööstuse samastamisest ning püütakse tõendada mitmete väidete najal, et riigitööstus olevat praegu ülekohtuselt soodustatud ja jäävad ka peale nende kavakohaseid kärpeid enamsoodustatuks. Selle loo moraal käib umbes nii: Kui riigitööstus on samasugune parisnik kui meiegi — eratöösturid, vääriksime kõik ühesugust vennalikkku jagamist, kuid meeleldi kasutame juhust — allakriipsutada meie vähenõudlikkust... Objektivne käsitlus tohib küll ometi olla nii: riik, sellega rahvas, kui riigi peremees omab suured varandused olemasolevate metsade näol, teeb suuri kulutusi nende parandamiseks ja kasvatamiseks kui-vendustöödena, seemendamis- ja istutamistöödena. Omanikuna rahva huvides seisab esikohal — saada võimalikult suuremat tulu oma varanduse realiseerimisest^o). See võimalub, tehes seda riikliku aparatuuri kaudu, kuigi see ametasutus alati ei saa töötada rahva plaanimajanduse nõuete kõrgusel. Igatahes rahvaenamiku võltsimatu tahe võib väljendada ainult soovis — välja lülitada tema omandusest rikastuda ihkajad parasiidid.

Erakordselt huvitav ajaolu, mida eratöösturid märgivad soovituseks endale, on sarnane: nemad müüvad riigi- ja omavalitsusasutustele nende poolt ümbertöötatud metsamaterjaale odavamalt kui riigimetsatööstus. Oletades, et see väide vastabki tõele, võib siin märkida: parim materjal ekspordina annab peamise teenistuse, nii et ei tee vast teisti raskusi — kas või sihilikult — müüa tarbekorral alandatud tariifiga. Kuid ka eratöösturite poolt antud põhjenduses on küllaltki huvitav: nemad töötavad ratsionaalsusega... Niipalju, kui see peab tähendama tehnilist ja organisatsioonilist viimistlust, peaks see olema positiivseks näpunäiteiks vastavale ametasutustele. Kuid tööliskonnal on juba õige õpetlikud kogemused selle „ratsionaalsuse“ negatiivsest loomust. Igal talvel peab lühiajalise „riigilõikuse“ lõppu asudes „kestvale teenistusele“ eratöösturi juure kõige nä-

^o) Saadud tulu loomulik jagunemine: töövääriline tasu, mis läheb tööliste ning omanike individuaaltarbeiks ja ülejääk — kasutatavana riiklikeks üldtarbeiks.

rusemate palkadega, tuleb alalõpmata soovitada „vähenõudlikkuse kunsttükke“, tuleb kannatada viimistletud pügamist iganenud, veneaegsete võtete abil (näit.: palgi läbimõõt täistollides, riigimetsas täissentimeetreis jne.), tuleb korduvalt raisata tööpäevi rahamaksjat otsides ja oodates ning sageli töötasu nõuda töökaitses inspektori abil.

Kõige sellase juures, nimelt erametsatööstureil, võib jätkuda jultumust nõuda „paremat olukorda“, vastasel korral ultimatiivselt ähvardades likvideerida oma ärid, mispuhul aga tulevat leida tee, kuidas nad kahjutult saaks kätte tööstusse investeeritud kapitalid. Seda teostada oleks ju nii lihtne: riik ostku ja töösturid määravad hinnad...

Mis võiks olla seekordse aktsiooni tõeline, sügavam põhjus? Kas jällegi karakterlik vallale pääsnud „ue vaimu“ tõlgitsus, nii nagu see juba ilmselt kord kaupmeeste aktsioonis (vaata „T. H.“ nr. 11., 1934. a.), vaistlik soov, taguda rauda, kuni ta kuum on? Näib ka, et eriti saagirohked ajad välisturgudel, nii nagu nad olid peale krooni kukutamist, on möödunud väeringute stabiliseerumise ja Nõukogude Liidu eduka võistluse tõttu. Aga ka siseturul on ähvardamas lähemas tulevikus uus oht: aastase metsaraie mahu üldine vähenemine, kuna kaob tarvidus seniseks üleraiumiseks (parunite langid jne.). Juba see üksi võib tuua kaasa osa saeveskite seisma jäämise. Kas ei tule siis praeguses rünnakus näha ettenägelikkku kavalat manöövrit või manöövri algust?

Mida teha olukorra tõeliseks parandamiseks? Lähudes tööliskonna resolutsesst tööstuse riigistamise nõudest, peaks see tunduma kõige õiglasemana ja läbiviidavamana just metsatööstuse alal, pealegi kus seda julgesti võib liigitada röövmajanduse iseloomu kandvaks (kapitalide väljaviimine!). Kuna aga praegusel ajajärgul töölisklass ei ole kuidagi võimeline juhtima majanduse korraldamist nii suures ulatuses, siis jääb üle ainult avaldada soovi, et metsatööstus vähemalt raietöö ulatuses täielikult riigistataks, kuna vabrikulise ümbertöötuse osas eratöösturid esialgul võiksid jääda sallitavuse seisukorda. Küll peaks aga tööstuste müügi korral riik omama ostueesõiguse ja uute eratööstuste asutamiseks luba andmast keelduma.

P. S.

Seltsimeestele metsatöölisele tähendan väärarvamiste ärahoidmiseks: käesoleva artikli ülesanne polnud mitte kiita või ülistada riigimetsa-tööstuse teottingimusi.

Nägemiseni talvel metsas!

Töölaagrite kaudu produktiiv- ühinguteni?

Erilise agarusega on hakanud propageerima noorte töölagreid üks endine töölisliikumise tegelane (vt. „Päeva-

leht“, eriti nr. 239, Töölaagritest — töökooperatiivideni). Et selliste käsitlusteni võib jõuda inimene, kes on ala-

nud oma rännaku vene sotsiaal-revolutsioonäärdest ja pärastpoole teinud tutvust ka prantsuse utopistide kavadega ning Lassalle'i „produktiivühingutega“, mille järgi riigi suur ja õilis ülesanne võiks olla juba meie päevil, et ta finantseeriks sellist ühistegevust, mis viiks kodutehtud sotsialismini — selles ei ole midagi imestada.

Töölaagreid noortele on asutatud väga mitmel maal, mitte üksi Saksamaal; ka militarismi otseses teenistuses on neid laagreid mujal kui Saksamaal, nii et Saksa laagritüüp ei ole kaugeltki erinev sellest tüübist, mille hra J.*) on võtnud Poolast nii väga soojalt soovitamiseks. Selliste laagritega katsetatakse peale muu ka Rootsis — ja, peab tunnistama, ilma mingi kaldumiseta militaristlikku harrastusse, kuid seal ei ole nende laagrite juures seatud utopistlikke sihte: seal töölaagrid noortele on üsna tavaliseks noorte töötute abistamisviisiks; kuivõrra kasvatusasutuseks, selles kaheldakse sealgi.

Kui noori ei suudeta rakendada tööprotsessi — ja tööpuudus noorte seas kestab ka siis teraval kujul edasi, kui kriis on kujunenud juba depressiooniks ja endised töötajad juba võivad leida kuidagi tööd — siis endastmõistetavalt ühiskond peab ühel või teisel viisil noortele tööd muretsema. Kui aga hra J. paneb ette Eesti jaoks sellise süsteemi, et „keda siis tööbörssid ei suuda paigutada tööle, need lähevad töölaagritesse, mis võtavad ikka enam praktilise kutseoskuse väljaarendamise ilme (!)“ ja et sedasi „riik ja ühiskond astub korraldava tegurina vahele noorte teel ellu,“ siis tänavad teda nii asjaomased noored kui ka vanad töölised viisakalt ja soovivad, et ta kord ometi loobuks kõnelemast asjadest, mis on talle tuttavad ainult kuulu järgi.

Kõigil kriisiaegseil aastail on olnud eriti ametiühingutel ja töölisnoorte organisatsioonidel noorte tööpuudus üheks põlevaks küsimuseks, ja kaugele ei ole sellega ometi jõutud, maha arvatud massilised märgukirjad tänavu-aastasele töökonverentsile mitmelt maalt. Hollandi, Belgia, Rootsi, Daani, Norra ja teiste maade ametiühingud on oma lähema tegevuse programmis pöö-

ranud noortele suurt tähelepanu ja enam või vähem kokkusattuv nõue kõigil maadel on koolisunduse pikendamise aasta või kahe võrra ja pärast kooli tööskest ja üldharidust koos arendavate kursuste korraldamine omavalitsuste ja riigi poolt. Koolisunduse pikendamist peetakse üldiselt võimalikuks küll ainult laialdase riigi või omavalitsuse toetuse abil, sest on ju endastmõistetavusi, et töötud noored on tihti tööta perekondade liikmed, kes üldse ei suudaks käia koolis ilma välise toetuseta. Koolisunduse pikendamine näit. seitsmelt aastalt üheksale tähendaks kahe aastakäigu noorte tööpakkujate eemaldumist tööturult. Sellega väheneks võistlus vanadele töölilistele, ja siin on põhjus, mis pärast mitte ainult lastevanemate või noorte, vaid kõigi tööliste poolt seda üldiselt tervitatakse. See vahend ei ole muidugi püsiva mõjuga, kuid teatud kergendust ta tooks mõneks ajaks, eriti päästaks töötud noored mittemidagitegemisest. Pärast kooli aga astuksid asemele kursused, kus enam kui koolis produktiivne töö vahelduks õppimisega ja tekiks loomulik üleminek koolist tööle. Töö ise oleks veel hädaabitöö iseloomuga, kuid sotsiaalselt paratamatu. Rootsi linnades võib sellaseid omavalitsuste korraldatud kursusi juba nüüd tihti kohata. Sellaseid kursusi on korraldanud omal ajal Austria ametiühingud (s. o. enne riigipööret), need on levinud teatud määral ka Hollandis.

Misspärast aga mitte töölaager? Mingisugune kasvatus peale sõjaväelise ja kloostrikasvatuse ei pea otstarbekaks noorte inimeste ärakiskumist talle omasest sotsiaalsest miljööst, eeskätt kodust, laager isoleerib noori — ja on psühholoogiliselt mõistetav, et pikaajalisest laagrist tagasi tulev noor ei leia enam — ka töövõimaluste tekkides — enesele loomulikku kohta ühiskonnas. Mõõda minnes mainitagu ainult seda, et laagrid on pea alati mõeldud meessoost noortele eas, kui nende normaalses kujunemises mängib väga suurt osa tagasihoidlik kokupuutumine teise sugupoole noortega. Terve hulk seksuaalseid ebanormaalsusi võimaldub just noormeeste

*) E. Joonas. Toim.

isoleerumine omaks laagriks — ja juba praegu olev laagrite praktika tõestab seda selgemini kui teoreetiline noorte-
psühholoogia.

Täiesti asjatu oleks arvata, nagu laager võiks olla noorte sissejuhatuseks produktiivsesse töösse, noorte elamine kodus ja nende vaba liikumine pärast töötunde aga ei. Vastuoksa: laager ei või olla neile noortele püsivaks koduks, nad lahkuvad sealt igal

juhul, kui neile ei tehta sunduslikuks laagrisviibimist.

Selle asemel, et asutada töölaagreid, tahaks näha juba sellaseid võimuseid, kes asutavad samadele noortele töökohtade vaba tööarakenduse võimalusega. Laagrite ebausk peaks juba kaduma, ja järeelkoolikasvatuse küsimus laheneb hoopis teistel alustel kui töölaager või ka mingi muu koonduslaagri vorm.

Nigol Andresen.

Õpiringid ja nende töökorraldus.

2.

Õpingide alustamine.

Õpingi alustamise küsimus võetakse kõne alla ühel järjekorralisel ühingu koosolekul või tehtagu ringkirjaliselt teatavaks kõigile liikmeile. On parem, kui enne ringi tegevuse algust registreeritakse osavõtjaid, et saada varem ülevaadet arvu kui ka osavõtjate kohta. Kui registreeritud 5—15 alalist osavõtjat võib alata õpiringi tööga. Soovitav on aga enne töö alustamist hoolitseda selle eest, et õpinglastel oleksid raamatud kättesaadavad. Kui vastavad eeltööd tehtud, peetakse avamisistung. Istungi avab juhatuse esindaja (kui org. juhatus kutsub kokku õpiringi) lühikese ülevaatega õpiringi tööst üldse. Esimesel istungil valitakse õpiringi juht ja sekretär. Samuti määratakse kindlaks esimesel istungil õpiringi töökava, milles hiljem võib ka tarvituse korral muudatusi ette võtta. Esimesel istungil tuleb määrata kindlaks referendid, soovitav igale istungile kaks, et rakendada tööle kõiki ringi liikmeid. Kui ring suure osavõtjate arvuga, võib ka vaidluste algatajaks olla üks seltsimees, selleks tuleb igale istungile leida vastav vaidlusaine. Vaidlusaineks tuleb ka kavas esitatuile leida lisa. Referentide kui ka vaidluste algatajate määramisega arvestatagu nende inimeste huvidega, kui ka võimetega, et õppetöö võiks areneda normaalselt. Õpiringi alustades tööd informeerigu E. Töölise Haridusliitu, et Liit saaks kontakti astuda ja juhtida õpiringi juhte.

Ainevalik ja õpikavade tarvitamine õpingides.

Õpingide töö kordaminek oleneb suurel määral õpiaine valikust, mis suudaks kõiki kõita. Esiteks on vaja jõuda selgusele: 1. kas on õpiring algav või on sel õppevilumust; 2. kui vanad ja arenenud on õpinglased; 3. kui suurel määral on tarvitada või võimalik hankida vastavat kirjandust. Inimesed, kes võtavad õpiringi tööst osa esmakordselt, on endastmõistetavalt tagasihoidlikumad, tuleks valida aine, mis neile juba varem enam-vähem tuntud. Esimese õpiringi aine ega käsitlusviis ei tohi olla raskepärane.

ne. Kuigi mõned üksikud osavõtjad on enam arenenud, tuleb silmas pidada üldist taset ja võimalikult kerge käsitamisega, mitte laiail valgudes ettenähtud kava piiridest, osata teha aine kättesaadavaks ka teistele — vähem arenenutele. Nii on ka loomulik, et kirjutatud õppekava ei saa tarvitada igas õpiringis terves ulatuses, kui nad on abiks aine õppimise korraldamisel. Kui õpperingil ei ole võimalik hankida õppekavas määratud teoseid, või kui nende kõikide käsitamine nõuab rohkem aega kui õpiringi kestvuseks ette nähtud, võib osa allikaist tarvitamata jätta. Kui õpinglased leiavad, et ühele istungile määratud liig palju materjali, võivad nad istungeid poolitada, samuti liita.

Õppeviisid.

Õpiring pole meil küllaldaselt välja kujunenud, seepärast ei osata tihti vahet teha õpiringi ja muu järjekindla õpitegevuse vahel, nagu organisatsioonide igapäevase referaatkoosolekud ja diskussiooniõhtud. Õpiring eraldub neis peamiselt neil asjaoludel: 1. Alatine liikmeskond, kes võrdset võtab osa õpiringi tööst. 2. Õpingil on oma kindel töökava. 3. Õpiringist osavõtjad on arvu- lise piiratud. Kuigi õpiring iseenesest on väljakujunenud mõiste, on õppeviise mitmesuguseid, kuidas õpingis töötada. Samuti nagu aine käsitamine oleneb õpiringi koostisest, oleneb õppeviis sellest. Selleks peatu- me pikemalt õppeviiside juures.

Referaadid (algatused).

Seletusviisi või refereerimist tarvitatakse töölisõpingides kõige sagedamini. Õpikoosoleku kavas oleva aine kohta (mis juba varem ülesandeks tehtud), esitatakse võimalikult hoolega valmistatud referaat, mille alusel peetakse läbiääkimisi. Referent ei tohiks rahulduda vaid sellega, et vastavate allikate põhjal refereerida, vaid ta peaks esitama ka küsimusi, mis kutsuksid esile elava mõttevahetuse. Need küsimused peaksid olema sellased, mis põhjenevad algataja oma vaatlusel ning kuuluvad läbivõetava aine piiridesse. Refereerides on loomulikult õigus tarvitada raamatuid ning tsiteerida neist iseloomusta-

vaid kohti. Referaadid on parem enne kirjutada ja esitada need kas paberilt lugedes või konspekti järgi. See on selleks vajalik, et kirjutamine sunnib referenti tutvunema küsimustega põhjalikumalt, samuti õpitakse eesti keelt kirjalikult tarvitama. Viimaseks mainitud paremus suureneb veelgi, kui on võimalik lasta kirjutatud referaadid mõnel paremini keelt tundval keeleliselt parandada. Kirjalikult valmistatud referaadid jäävad materjalide kausta järgmistele õpingidele kasutamiseks.

Läbirääkimine.

Läbirääkimine on õpingi tähtsaim ja üldisem viis, kuid ainult eeldusega, et see on asjalik ja õpetlik, aga mitte rääkimine rääkimise pärast. Ainult sellastest küsimustest, millest teatakse midagi, võib asjalikult keskustella. Nii siis ei piisa sellest, et vaid kuulatakse esitatud referaat, mille puhul juhuslikult aetakse juttu. Õpingilased peaksid ka kodus valmistama läbirääkimisteks, lugedes õppekava ja eelmisel koosolekul antud näpunäidete järgi kirjandust ning algatama ja leidma iseseisvalt uusi küsimusi. Kui sarnane ettevalmistus hoolega on tehtud, on keskustelu ka õppimisel kasulik. Õpikoosolekul korraldatud läbirääkimised peaksid olema võimalikult seltsimehelikud, peaks hoiduma isiklikest teravustest, ega tohi künedena asjatuks sõnavahetuseks, kus sõnavõtjad, toomata uusi vaatekohti ja asjaolusid, väidavad sama mida nad ise või muud juba varem väitnud. Raskelt otsustav küsimus on, kuidas saaksid kõik või vähemalt võimalikult rohkem õpingilasi võtta osa keskustelust. Õpingides on alati sellaseid isikuid, kellel on eriline kuulamise oskus (seega on väärtuslik omadus) kuid kes ei võta osa läbirääkimistest. Mitmed kõrvalhoiduvad õpingilased on keskustelus harjumatud. Kui nüüd arenenumad (halvem veel, kui need on vaid sõnategijad) õpingilased järjekindlalt räägivad, siis vaiksemad seltsimehed ei julge avaldada oma seisukohti. Arenenumad seltsimehed peavad toetama harjumatu.

Küsimine.

Küsimisviise tarvitatakse kõige enam praktilistes ainetes, kuid võib osalt toimuda ka teoreetilistes ainetes (ajalugu, sotsialismi ajalugu j. t.). Küsimist võib õpingis teostada mitmel viisil. Üldiselt ei tohi see toimuda nii nagu koolis, vaid vabalt. Mõnes õpingis küsib ainult juhataja. Meeldivam oleks, kui küsijaid vahetatakse juba sellepärast, et küsimine ja selle ettevalmistamine

täiendab õpingilasi. Kõige parem on kirjutada küsimused enne paberile, ja kui õppekavas on esitatud küsimused, võib tarvitada neid abiks. Küsimuste esitamine õpingis võib toimuda kahel viisil. 1. Juhataja (või kelle hooleks see ülesanne antud) esitab küsimuse, millele mitmed õpingilased soovivad vastata. Nende vastuste põhjal algavad läbirääkimised, kuni leitakse kõige rahuldavam vastus, mida võib ka märkida protokolliraamatusse. Õpingi kavast esitatud küsimusi võib käsitada samuti. 2. Küsitakse järjekorras kõiki, sellele vaatamata, kas õpingilased ise võtaksid sõna või kas nad oskavad vastata. Küsija võib ka kirjutada küsimused paberile, milledest siis igaüks võtab ühe ja vastab kas suuliselt või kirjalikult. See viis rakendab küll õpingilased tööle, kuid võib vähemteadlikud panna piinlikku seisukorda, jättes vastused võlgu. Kuigi töölisõpingides ei tehta eksameid, võib kursuse lõppedes esitada vastamiseks küsimusi. See eeldab siiski, et juhataja on võimeline autoriteetselt parandama antud vastuseid.

Lugemine õpingides. Algavavalis õpingides, kus osavõtjaid tagasihoidlikud ja arad, ning raske leida igale istungile referenti, võiks katsetada lugemiseiga. Kavast märgitud leheküljed loetakse õpingis kõvasti ette. Et lugemist õpingis sooritada ladusalt, peaksid õpingilased harjutama kodus. Kui on väsitav kuulata pikemat ühe isiku lugemist, võib lugejaid vahetada. Lugemise vahel peaks tehtama vahed küsimuste esitamiseks ja märkuste tegemiseks, et kuulajate tähelepanu hoida loetava aine juures. Peale lugemist on endastmõistetavalt elav keskustelu, võidakse ka esitada küsimusi loetud aine piirides.

Sellest lühikesest ülevaatest õpingi puutuvaisse küsimustesse peaks saama tarvilisi teadmisi õpingi alustamiseks. Meil kaheldaks tihti õpingi töö tagajärjekuses ning suhtutakse tihti nii enda kui ka teiste võimesse alahindavalt, sellest peavad meie tööliskümisse kuuluvad inimesed vabanema.

Õpingi asutades ärge oodatagu kohe kägagakatsutavaid tagajärgi — nad tulevad ka kindlasti, kui jätkub püsivust, vaid alataga lihsalt ja loomulikult, oma jõu kohaselt ülesandeid arendades ja laiendades. Ka pettumine võib tulla, kuid pettumused ja nurjaminekud ei tohi mõjuda masendavalt vaid uuteks pingutusteks virgutama.

Iga tekkiva küsimuse puhul kirjutatagu Tööliste Haridusliidu büroole (aadress: Tallinn, V. Pärnu 31), kust püütakse aidata kaasa küsimuse lahendamiseks.

Ringvaade.

Riigimajandusnõukogu liikmed.

Aug. Gustavson ja K. Must ei kuulu viimasest Keskliidu kongressist saadik enam Keskliidu juhatusse. Seepärast otsustas Keskliidu juhatus teatada Riigimajandusnõu-

kogu juhatusse, et nende volitused tuleb lugeda lõpetatuks.

R. A. Liidu peasekretär Eestis.

Augusti algul peatus paar päeva Tallinnas Rahvusvahelise Ametiühingu Liidu pea-

sekretär V. Schevenels. Siin oli tal kokusaamine Kesklidu tegelastega meie ametiühingulise liikumisega tutvumiseks. Enne seda peatus ta Leedus ja Lätis. Siit sõitis ta Helsingi ja sealt Stokholmi kaudu Kopenhaageni, kus võttis osa Rahvusvahelise Transporditöölise Liidu kongressist.

R. A. Liidu juhatus asub Pariisis ja Kesklit on selle rahvusvahelise koondise liige algusest peale.

Tartu trükitöölised nõuavad kollektiivlepingut.

Eesti Trükitöölise Liit oli pärast kaotatud streiki mõnd aega tunduvalt takistatud oma tegevuses. Meeleolu oli loid ja ühingule ustavaks jäänud seltsimeestel tuli pingutada erakordselt oma energiat ja tahtet, et hoida koos ridu ja kaadrit seks puhuks, kui tekib meeleoludes murrang ning uued eeldused aktiivsemaks tegutsemiseks. Ja aasta tagasi oli tõesti märgata meeleolude muutmist juba õige tunduvalt. Liikmeid hakkas tulema juure tasapisi kõikides osakondades ja tegevuses soiku jäänud osakonnad alustasid uuesti aktiivset tegevust. Lõuna-Eestis asutati isegi uusi osakondi juure. Praegu on need registreerimisel, kuid asi venib, sest kõik põhikirjade küsimused on sisekaitseülemale käes seisukoha võtmiseks.

Eriti järjekindlalt on aga tegutsenud Tartu Trükitöölise Ühing ka kõige raskematel „katsumise aegadel“. Tartu Trükitöölise Ühingul on võrdlemisi hea side kõikide töökohtadega ja ühingusse on koondunud peagu kõik trükitöölised suurematest trükikodadest. Organiseerimise tulemusteks on see, et ühing juba võis esitada tööandjatele etepaneku kollektiivlepingu sõlmimiseks. Uus kollektiivleping on üle 50 paragrahvi suur ja sisaldab üksikasjalisi määratlusi töötingimuste, töeteravishoiu ja õpilaste kohta. Samuti nõutakse, et tööle palkamisel võetaks tööle ainult ametiühingu liikmeid.

Palgad tuleksid uue lepingu järele „reguleerida“ järgmisele tasemele: käsiladujale — 15 kr., masinaladujale — 20 kr., trükikijale — 16 kr. ja pealepanijale — 9 kr. nädalas Need oleksid palgade alammäärad tähtsamate tööliikide kohta, kuna ruumipuudusel pole võimalik tuua ära kõiki üksikasju.

Loodetavatsi suudavad Tartu organiseeritud trükitöölised oma nõudmisi teostada ja tööandjaid sundida järeleandmisele. See oleks esimest korda pärast kaotatud suurstreiki, kus trükitöölise ametiühingud tõstavad jällegi üles kollektiivlepingu nõudmised.

Kollektiivlepingu koostamiseks ja tööandjatele esitamiseks teeb eeltöid ka Tallinna Trükitöölise Ühing, kes on suurim selle kutseala töölise ühing Eestis.

Klaasipuhujate palgad tõusnud.

Eesti Klaasipuhujate Ametiühing on peaaegu igal aastal paar korda astunud välja oma liikmete palgaolude kaitseks. Enamikel juhtudel õnnestusid need palgavõitlused tööliste võrdlemisi soodsalt.

Käesoleval aastal seisis Tallinnas asetsev Lorupi plaasivabrik pikemat aega klaasivan-

ni remondi tõttu. Remondi ajal oli suur osa töölisi väljaspool Tallinnat ja osa neist töötas isegi Meleski klaasivabrikus.

Vabriku tööle hakates tulid enamikus enised töölised tagasi. Muu hulgas olgu tähendatud, et õppinud klaasipuhujaid on peaaegu kõik organiseeritud. Klaasipuhujate ühing olukorda arutledes, leidis et senised palgad polnud küllalt rahuldavad ning esitas vabriku juhatasele 20%-lise palgakõrgenduse nõude. Kui vabriku juhatus töölise põhjendatud nõudele poleks tulnud vastu, oleks alanud streik. Käesoleva töötüli puhul aga streiki ei tulnudki, sest töötasu suhtes andis tööandja töölisele järele ning kogu konflikt lahenes läbirääkimiste teel.

Käesolev töötüli on kujukaks näiteks sellest, kuidas toimuvad läbirääkimised tööandjaga siis, kui organiatioon on tugev.

Pagaritöölised nõuavad palgade parandamist.

Tallinna pagaritöölise ja leivaväljavedajate palgad on ebahihtlased: mõned tööstused maksavad oma töölisele tunduvalt enam palka kui teised. Et palku ühtlustada ühesugusele kõrgemale tasemele, peeti 17. aug. s. a. Eesti Toidu- ja Maitseainete Töölise ametiühingu üldkoosolek, kus normeeriti pagaritöölise töötasud järgmiselt: 4-kg. leib — 4 snt., 2-kg. leib — 3 snt., 1-kg. leib — 2 snt. Sepiku, saia ja peenleiva valmistamisel tuleb maksta 2 snt. kg. eest, leiva suurusele vaatamata. See palgareedel taheti panna maksma 1. sept. 1935. a. Eeltoodud palgatabel esitati kõikidele pagaritöösturitele, kes aga esialgu ei tahtnud kuulda palkade „reguleerimisest“ ülespoole. Palgakõrgenduse nõue pole seda sõna absoluutses mõttes, vaid õieti palkade ühtlustamine, sest eeltoodud norme makstakse juba praegugi terves reas ettevõtetes. Omapärane on see, et isegi ühistegelise ettevõtte „Oma“ juhatus alul kategooriliselt eitavalt suhtus töölise õigustatud nõudele. „Oma“ tööliskond lubas jätta töö seisma, kui juhatus ei anna järele või vallandab surveavalduseks mõne töölise. Töölised on oma solidaarsust töövõitluse puhul garanteerinud igauks 250-kroonilise karantiiga, mida nad on kohustatud maksma streigimurdjain.

Samal ajal ühinesid ka väljavedajad pagaritöölise nõuetega. Väljavedajate põhipalgaks päevas on 1 kr. ja peale selle saavad nad 4% läbimüügist. Nüüd nõuavad väljavedajad, et läbimüügist saadud % tõstetakse 5-le ja „Oma“ poodides 2%-lt — 3%-le.

3. Laupäeval, 31. augustil, peeti teine ametiühingu poolt korraldatud pagaritöölise koosolek.

Leivategijate aktsioon andis tulemusi. Töölise nõuetele tuldi vastu. Teistes töökodades läbirääkimistel saavutati palgatõusu 4-kg. leivalt 3—3½ sendile ja kus enne 3½s. maksti, tõusis palk 4 sendile. Aktsioon pole veel lõppenud, vaid kestab edasi nende tööandjate vastu, kes maksavad madalamaid palku.

Tartu rätsepad uuendavad kollektiivlepingut.

Teatavasti polnud paar aastat tagasi peaaegu ühelgi ametiühingul kollektiivlepingut.

Tartu Rätsepatöölise Ühing moodustas erandi. Ametiühingul õnnestus pika ja visa võitluse järele sundida tööandjaid järeleandmisele ja saavutada lepingu. Nüüd on aga olukorrad muutunud ja ametiühing ütles 6. detsembril 1933. a. sõlmitud kollektiivlepingu üles, arvates 1. septembrist s. a. Senised palgad olid äärmiselt madalad ega rahuldanud kaugeltki tööliste nõudeid. Töölised nõuavad 25—30% kõrgema palku. Loota on, et töölised suudavad uue ja paremate tingimustega kollektiivlepingu läbi pressida.

Tartu kivitöölised organiseeruvad aktiivselt.

Tartu Kivitöölise Ametiühing on paari viimase aasta jooksul näidanud üles suurt aktiivsust organiseerimistööl. Kõigepealt ta on juba vanemaid ametiühinguid Eestis ja pühitses hiljuti oma 25-aastast juubeli ning liitus hiljuti Keskliiduga. Ühing on asunud eriti aktiivselt koondama müürseppi, kelle töö ja palgatingimused on äärmiselt madalad. Ametiühing on korraldanud terve rida organiseerimiskoosolekuid, kus ühingu enese juhtivad mehed ja keskliidu esindajad on kõnelenud.

25. augustil kõneles Keskliidu esimees K. Kiimann Tartu müürseppade koosolekul Tallinna müürseppade töö ja palgaoludest. Tallinna palgad on Tartu müürseppade palgakdest kuni 35% kõrgemad.

Suureks küsimuseks tervele Eesti müürseppade perele on venelaste organiseerimise küsimus. Peipsiäärsed venelased teevad väga palju müüritöid Tallinnas, Tartus ja teistes linnades. Nüüd on Tartu Kivitöölise Ametiühing asunud aktiivselt organiseerima ka Peipsiäärsed venelasi ja otsustanud kutsuda ellu nende jaoks eri osakonna. Koos vene rahvusest müürseppadega avaneb tulevikus võimalus müürseppadele kindlamini oma olukorra parandamiseks astuda välja.

Ühinguusse tuleb järjekindlalt juure uusi liikmeid igal nädalal ja kui organiseerimine jätkub sellasel rõõmustaval viisil, kui seni, siis võib ühing kaitsta oma liikmete huviseid paremate tulemustega kui seni.

Vorsti- ja lihatöölise ametiühing Keskliitu.

Mõni aeg tagasi asutati Eesti Toidu- ja Maitseainete Töölise ametiühingus liha- ja vorstitöölise sektsioon, mis koondas endasse kaunis laialdase pere selle kutseharu töölisi. Mõningate arvamuste tõttu loodeti paremini oma huviseid kaitsta, kui asutatakse iseseisev ühing. Nii tehtigi. Iseseisev vorsti- ja lihatöölise ühing kolis omaette korterisse ja kaotas ühtlasi sideme Töölisühingute Keskliiduga. Viimasel ajal on aga liha- ja vorstitöölise töötõingimused halvenenud tunduvalt, ja et oma olukorra parandamise eest aktiivselt astuda välja, kavatsevad vorsti- ja lihatöölised oma ametiühingu lähemal üldkoosolekul astuda Töölisühingute Keskliitu, mis on kõigiti tervitatav samm.

Vorstitöölise olukord on tõesti raske. Tööaeg on normeerimata. Ületunde tehakse peagu piiramatult, isegi suuremates tööstustes, nagu „Estonia“, Lemmi, Urmi ja Volkesi

omadest. Töölise käest võetakse isegi fiktiivallkirju, et neil pole tööandjate vastu mingisuguseid nõudmisi ületundide suhtes. Ületundide eest ei makseta seaduses ettenähtud 50%. Pealegi on tööolud vorstitööstuses üldiselt tervist tapvad. Eriti halvavalt mõjub niiskus.

Tööandjate seadusest möödahiilimise tõttu kaotab ka haigekassa aastas hiiglasumma, saamata jäänud maksude näol. Kiontroll sel alal peaks olema kõvem.

Tallinna Tekstiiltöölise Ühing muretseb tööta tekstiiltöölisele.

Tallinna Tekstiiltöölise Ühing on leidnud aega kibedas organiseerimistööl kõrval ka muudesse tekstiiltöölisesse puutuvate küsimuste käsitlemisel. Nii hakati hankima tööta tekstiiltöölisele, ametiühingu liikmetele, missugune töö on ka juba tulemusi annud. Praegu on T. T. ühingul umbes 30 vaba kohta vilunud kangrutele, p. s. veel mõned poolijate kohad. Kuna ühingul omal tööta liikmed puuduvad, siis võib ühingu juhatus oma äranägemisel eelnimetatud töökohti soovitada ka väljaspool ametiühingut seisvatele tööta tekstiiltöölisele.

Mis tehakse a.-s. „Rauaniidis“?

A.-s. „Rauaniidis“ on viimasel ajal olnud nimetamisväärsed sündmused.

A.-s. „Rauaniit“ vallandas umbes poolteist kuud tagasi kõik sukaosakonna töölised, kuna see osakond uueks iseseisvaks käitiseks ümber kujundati, nimega a.-s. „Coton“. Töölised jäi selle kombinatsiooni juures tööta ainult mõni üksik, sest teised palkas omaale uut käitist uute tingimustega.

Kaks nädalat tagasi ähvardas a.-s. „Rauaniit“ kangrute streik, kuna kangrud seisis vabriku valitsusega vastamisi töökoormatuse tõstmise pärast. Nimelt nõudis vabriku valitsus, et praegune süsteem, iga telje juures kangur, saaks muudetud ja iga kahe telje teenimiseks üks kangur jäetud. Ühe sõnaga pooled kangrud oleksid jäänud tööta. Et kangrud töötavad tükkitöö alusel, siis lubati uueks hinnaks, kahe masinaga töötades, ainult 70% endisest meetri hinnast, mis olevat tööliste küllaltki tulukas. Kangrute arvates ei võimalda käitisel olevad teljed kahel teljel töötamist, hea töö tegemist, mis surub jälle palga alla. Teatavasti arvatakse kangrutele maksetavast tasust kudeveidged korral trahviraaha maha. Nii võib tekkida olukord, et vaatamata kahekordsele energia kulule ja tähelepanule võib siiski üsna väikest tasu saada.

Tänu kangrute üksmeelele ja enda kindlusele suudeti seda esialgselt vältida, olgugi et ähvardati töölisi vallandamisega ja uute palkamisega. Võis näha mõnel päeval ajalehtedes kuulutusigi, kus peremehed otsisid uusi vilunud kangruid.

Sama katset taheti juba kevadel läbi viia, mis aga kangrute poolt seegi kord kergesti tagasi löödi.

Seda liiki ratsionaliseerimist on ette võetud teisteski osakondades, nagu näiteks vär-

vikojas. Värvikojas töötas varemalt iga vani juures 2 naist, nüüd aga ainult üks ja töölised räägivad hirmunult kuuldusest, et tulevikus tahetavat iga kahe vani juure ainult üks inimene paigutada. Olgu tähendatud, et märgade, kuni paari-kolmesaja meetriliste kangaste töstmise kõrgetest vannidest ei ole naisterahvale sugugi jõukohane.

Seegi uuendus on hilisaegne ja alles paar-kolm kuud tagasi läbi viidud. Et värvikojas peaaegselt ainult naised töötavad ja nendestki väga vähesed organiseeritud, siis ei tekitanud eeltoodud uuenduse sisseeadmine peremeestele raskusi.

Tööliste arvates annab sellasteks kombinatsioonideks põhjust uute n.-n. „poola spetside“, meistrite, käitisesse siginemine, kellega tööliste vahel on muutunud teravaks.

Sarnased „spetsid“ töötavad värvikojas, kangrusaalis ja kuuldavasti nüüd ka apratuosakonnas.

Tallinna nahatöölise võitlus kollektiivlepingute eest.

Tallinna Nahatöölise Ametiühing korraldas ametiühingu üldkoosoleku 26. augustil. Koosolekul käsitati peamiselt olukorda, mis tekkinud pärast kevadest palgavõitlust. Juhatus informatsioonist selgus, et kollektiivlepingutega kindlaks määratud töötasud ja -tingimused on paljundatud ning saadetud kätte kõikidele ühingu liikmetele ja nüüd on tööliste eneste kohuseks olla alati valvel selle eest, et maksetaks ja täidetaks kollektiivlepingus ette nähtud norme. Ühingu liikmeskond on kasvanud ja ulatub praegu juba üle tuhande, kuna sellase suure liikmeskonnaga sidepidamine osutub juhatusel raskes, mis moodustatud laiaulatuslik usaldusmeeste võrk liikmetega sidepidamiseks. Tulevikus kavatakse korraldada järjekindlalt iga kuu üks kord usaldusmeeste üldkoosolek, kus juhatus saaks siis alati otsemast allikast ülevaate sellest, kuidas tööandjad täidavad kollektiivlepinguid.

Seniste aruannete järele on püüdnud juba rida tööandjaid hilida kõrvale kollektiivlepingute tingimustest, s. o. maksnud madalamaid palku ja vallandanud lepinguvastaselt töölisi. Nende tööandjate korralekutsumiseks on ametiühingu juhatus astunud juba samme ja tööandjad on pidanud maksma lepingus ettenähtud trahvi. Näiteks üks ainuke tööandja, kes maksis madalamaid palku kui kol-

lektiivlepingus oli ette nähtud, on nüüd sunnitud maksma trahvi 410 krooni. See summa on juba makstud kohtu deposiiti.

Läbirääkimistel toodi ette terve rida juhtumeid, kus selgus, et osa lepingu rikkumisi on sündinud ka mõningate tööliste „vaiksel kaasteadmisel“. Tulevikus sellaste nähete ärahoidmiseks tuleb juhatusel koos kõigi ametiühingu liikmetega võtta tarvitusele kõik abinõud selleks, et õigel ajal astuda vastu lepingute rikkumisele. Kõigist lepingute rikkmistest tuleb võimalikult aegsasti juhatusse teatada.

Rootsi nahatöölise olukorrast ja ametiühingust kõneles keskliidu org. J. Mikkelson.

Eesti Tööliste Haridusliit

korraldas 7. ja 8. septembril kursuse Tallinna õpiringi juhtidele. Kavas olid loengud Johanna Veebermanilt (rahvaharidustöö, praktiline töö õpingis), Joh. Mikkelsonilt (Põhja-maade tööliisharidustöö), Nigol Andreesenilt (ainevalik õpingis, õpiringi juht ja liikmed), L. Johansonilt (tööliisharidustöö ülesanded). Näitliku õpiringi korraldus A. Aben ja kokkuvõtliku ettekanne tulemustest tegi A. Masing. Osa võttis umbes 40 ametiühingute tegelast, kes on kas seni toiminud õpingidega või kavatses järgneval talvel seda teha. Kursused osutusid osavõtjate aktiivsusel täiesti õnnestunuks.

E. T. Haridusliit kavatses korraldada samalaadseid kursusi ka sisemaal.

E. T. Haridusliidu tööd korraldab juhatus, kuhu kuuluvad L. Johanson (esimees), N. Andreesen (sekretär), A. Piirson (laekur), L. Metslang, A. Masing, A. Aben ja J. Mikkelson. Asjaajajaks ja õpiringi töö tegelikuks juhiks on J. Veeberman.

Ametiühinglaste öömaja Tartus.

Tartu Töölisühingute Keskliidu juhatus on pannud aluse ammudoatud ja tänuväärat algatusele — nimelt on Tartus viibivatele ametiühinglastele võimaldatud Tartu Töölisühingute Keskliidu ruumes, Filosoofi 11, odavalt ööbida, kusjuures tuleb tasuda kõigest 25 s. voodi pesu eest.

Ametiühinglased, kes sõidavad Tartu ja kavatsesid kasutada seda odavat öökorterit, peavad hoolitsema selle eest, et neil oma ametiühingu liikmekaart oleks kaasas.

SISU: 1) Julgesti edasi! — L. Metslang 2) Tööliiskond ja „Kaja“. 3) Tööliste palgavõitlus ja ajalehed. 4) Valitsuse kavatsusi ametiühingute suhtes. 5) Meremeeste streigist. 6) Maalrite streik. 7) Plekksepad võitsid. 8) 1905. a. mällestusi — K. Kitzmann. 9) Metsatöösturite rünnak — E. Plakk. 10) Töölaagrite kaudu produktiivühingute. 11) Õpingid ja nende töökorraldus. 12) Ringvaade.

Tegev ja vastutav toimetaja L. Metslang.

Väljaandja E. Töölisühingute Keskliit. Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Ilmunud 19. septembril 1935. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisuse trüükikoda, Pikk t. 2. 1935.

